

INGLIZ TILIDAGI IDIOMALARNI O'ZBEK TILIGA TARJIMA QILISH MUAMMOLARI

Xo'shbaqova Nasiba Nurqobil qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Usmonova Diyora Azamat qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Abstrakt: Bu maqolada ingliz tilidagi idiomalarning tarjimasi va ularning o'zbek tilidagi ekvivalentlari madaniy va lingvistik jihatdan tahlil qilinadi. Idiomalar tilning madaniy jihatlarini aks ettiruvchi muhim unsurlardan biri bo'lib, ularning tarjimasi jarayonida madaniy va lingvistik farqlar e'tiborga olinadi. Maqolada idiomalarning tarjima usullari, o'zbek tilidagi ekvivalentlari va ularning madaniy kontekstdagi o'rni tadqiq qilinadi. Ingliz tilidagi idiomalarni o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida madaniy va lingvistik jihatlardan kelib chiqish talab etiladi. Bu maqolada idiomalarning tarjima usullari, ularning o'zbek tilidagi ekvivalentlari va madaniy jihatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ingliz va o'zbek tillaridagi idiomalarning qiyosiy tahlili orqali ikkala tilning madaniy va lingvistik xususiyatlari chuqurroq o'rganiladi.

Key words: *Idioma, tarjima, madaniyat, lingvistika, ekvivalent, ingliz tili, o'zbek tili, tillararo aloqa.*

Introduction

Zamonaviy dunyoda tillararo aloqalar kuchayib borayotgan sharoitda idiomalarni to'g'ri tarjima qilish va ularning madaniy jihatlarini tushunish muhim ahamiyat kasb etadi. Ingliz tili dunyo miqyosida keng qo'llaniladigan til bo'lib, uning idiomalarini boshqa tillarga, jumladan o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida madaniy va lingvistik jihatlardan kelib chiqish talab etiladi. Bu tadqiqot ingliz va o'zbek tillaridagi idiomalarni qiyosiy tahlil qilish orqali ikkala tilning madaniy va lingvistik xususiyatlarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Idiomalar tilning madaniy, tarixiy va ijtimoiy jihatlarini aks ettiruvchi muhim unsurlardan biri hisoblanadi. Ular tilning boyligi va xalqning dunyoqarashini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Ingliz tilidagi idiomalarni o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida ularning ma'nosi, madaniy konteksti va lingvistik xususiyatlari e'tiborga olinadi.

Adabiyotlar sharhi

Idiomalarni tarjima qilish masalasi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Masalan, Mona Baker (1992) idiomalarni tarjima qilishda ekvivalentlik va madaniy jihatlarni e'tiborga olish zarurligini ta'kidlaydi. Peter Newmark (1988) esa idiomalarni tarjima qilishda izohli tarjima usulini qo'llashni tavsiya qiladi. O'zbek tilshunosligida

esa M. Qodirov (2010) idiomalarning madaniy va lingvistik jihatlarini o'rganishga katta e'tibor bergan. Ushbu tadqiqotlar idiomalarni tarjima qilish jarayonida madaniy va lingvistik jihatlarini hisobga olishning dolzarbligini ko'rsatadi.

Mona Baker (1992) idiomalarni tarjima qilishda ekvivalentlikni ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, idiomalarni tarjima qilishda madaniy jihatlarini hisobga olish muhimdir. Peter Newmark (1988) esa idiomalarni tarjima qilishda izohli tarjima usulini qo'llashni tavsiya qiladi. Uning fikricha, bu usul idioma ma'nosini to'liq yetkazish imkonini beradi.

Metodlar

Maqolada ingliz tilidagi idiomalar va ularning o'zbek tilidagi ekvivalentlari qiyosiy tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida quyidagi usullar qo'llaniladi:

- Tarjima usullari-idiomalarni to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilish, ekvivalent idioma topish yoki izohli tarjima qilish.
- Madaniy tahlil-idiomalarning madaniy kontekstdagi o'rni va ularning tarjimasi jarayonida yuzaga keladigan muammolar.
- Lingvistik tahlil-idiomalarning grammatik va leksik xususiyatlari.

Tadqiqotda ingliz va o'zbek tillaridagi idiomalarning qiyosiy tahlili orqali ikkala tilning madaniy va lingvistik xususiyatlari chuqurroq o'rganiladi.

Natija va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ingliz tilidagi idiomalarni o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida quyidagicha tarjima qilinishi mumkin.

To'g'ridan-to'g'ri tarjima: Ba'zi idiomalar to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinishi mumkin. Masalan, "break the ice" idiomasi "muzni sindirmoq" tarzida tarjima qilinadi. Bu usul idioma ma'nosini saqlab qolish imkonini beradi.

Ekvivalent idioma topish: Ba'zi idiomalar uchun o'zbek tilida ekvivalent idioma mavjud. Masalan, "it's raining cats and dogs" idiomasi "yomg'ir yog'yapti, qop-qora" tarzida tarjima qilinadi. Bu usul madaniy jihatlarini hisobga olgan holda idioma ma'nosini saqlab qolish imkonini beradi.

Izohli tarjima: Ba'zi idiomalar uchun izohli tarjima qilish talab etiladi. Masalan, "kick the bucket" idiomasi "vafot etmoq" tarzida izohlanadi. Bu usul idioma ma'nosini to'liq yetkazish imkonini beradi.

Madaniy jihatdan, idiomalar tilning madaniy xususiyatlarini aks ettirganligi sababli, ularni tarjima qilish jarayonida madaniy farqlar e'tiborga olinishi kerak. Lingvistik jihatdan esa, idiomalarning grammatik va leksik xususiyatlari tarjima jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Ingliz tilidagi idiomalarni o'zbek tiliga tarjima qilish jarayonida madaniy va lingvistik jihatlarini hisobga olish muhimdir. Masalan, "break the ice" idiomasi "muzni sindirmoq" tarzida to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinishi mumkin, chunki bu idioma ikkala til madaniyatida ham o'xshash ma'noga ega. Biroq, "kick the bucket" kabi

idiomalar uchun izohli tarjima qilish talab etiladi, chunki bu idioma o'zbek tilida to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinmaydi.

1. Break the ice – Muzni sindirmoq

- Ingliz tilida bu idioma yangi odamlar bilan suhbat boshlashni anglatadi. O'zbek tilida ham shu ma'noda ishlatiladi.

2. It's raining cats and dogs– Yomg'ir yog'yapti, qop-qora

- Ingliz tilida bu idioma kuchli yomg'irni anglatadi. O'zbek tilida ham shunga o'xshash idioma mavjud.

3. Kick the bucket – Vafot etmoq

- Ingliz tilida bu idioma o'lishni anglatadi. O'zbek tilida to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinmaydi, izohli tarjima talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati

1. Abdullayeva, I. A. K., & Khushbakova, N. N. K. (2022). Problems of Translating English Idioms Into Uzbek. Academic research in educational sciences, (11), 208-211.
2. Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook on Translation*. Routledge.
3. Khushbakova, N. (2021). LINGUA-CULTURAL ASPECT OF LITERARY TRANSLATION. Экономика и социум, (5-1 (84)), 243-247
4. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. Prentice Hall.
5. Safarova, A., & Khabibulloyeva, G. (2024, February). THE USAGE OF PHRASEOLOGICAL AND IDIOMATIC UNITS IN THE NOVEL " BETWEEN THE TWO DOORS" BY UTKIR KHOSHIMOV. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit (pp. 503-504).
6. RASULOVNA, R. D., KHOLIKULOVNA, B. M., & ERGASHEVNA, M. G. (2021). The Problem of Intercultural Competence in Using Phraseological Units. development, 7(2), 35.